

Resultat från Skolenkäten hösten 2018

Bakgrund om Skolenkäten

Under hösten 2018 genomförde vi Skolenkäten för 17:e gången sedan introduktionen 2010. Enkäten som omfattar olika aspekter av skolans pedagogiska och sociala klimat, vänder sig till elever, pedagogisk personal (lärare) och vårdnadshavare.

Undersökningen genomförs två gånger varje år och varje enkätomgång omfattar ungefär en fjärdedel av alla skolor i Sverige. Det betyder att under en tvåårsperiod kommer samtliga grund-, grundsär- och gymnasieskolor ha deltagit.

Resultaten från enkäterna används som underlag för Skolinspektionens arbete med att granska landets skolor¹, men deltagande skolor och huvudmän får även ta del av resultaten som dessutom är tillgängliga för allmänheten².

I den här rapporten redovisar vi ett urval av resultaten från höstens enkät med fokus på trygghet, studiero, stöd och stimulans.³ Dessa är grundläggande områden som påverkar elevers lärande i undervisningen och därför centrala i Skolinspektionens granskningar.

För att undersöka hur situationen ser ut vid en viss skola, kommun eller skolföretag, besök Skolinspektionens eller Skolverkets webbplats.² Där hittas inte bara de resultat som tas upp i denna rapport, utan samtliga resultat från Skolenkäten.

Övergripande om resultaten

- Resultaten är, med några undantag, stabila sedan 2013.
- Den upplevda tryggheten i skolan och ordningen i klassrummet har försämrats något sedan 2013. Hösten 2018 uppger drygt en av tio elever i årskurs nio att hon eller han inte känner sig trygg i skolan, och nära sex av tio elever uppger att andra elever stör ordningen i klassrummet.
- Nära tre av tio elever i årskurs 9 uppger att skolarbetet är för svårt för dem, lika stor andel tycker att skolan ger dem för lite utmanande arbetsuppgifter.
- Elever i årskurs 9 är mer negativa i sina svar än de i årskurs 5 och gymnasieskolans år 2.
- Svaren indikerar att flickor i årskurs 9 och gymnasieskolans år 2 har en mer negativ skolupplevelse än pojkar.
- Lärarna har en mer positiv bild än eleverna, men det som bedöms lågt av elever bedöms i regel även lågt av lärare.

¹ Skolenkäten är ett av många underlag inför inspektion och ger en bred bild av skolan, där fokus är på områden som kan vara svåra att få grepp om genom andra källor. Delar av resultaten används även i den modell Skolinspektionen använder sig av för att välja ut skolor för prioriterad tillsyn utifrån tillgänglig statistik

² <https://www.skolinspektionen.se/sv/Statistik/statistik-fran-skolenkaten/> samt <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-rapporter-och-beslut-fran-skolinspektionen>

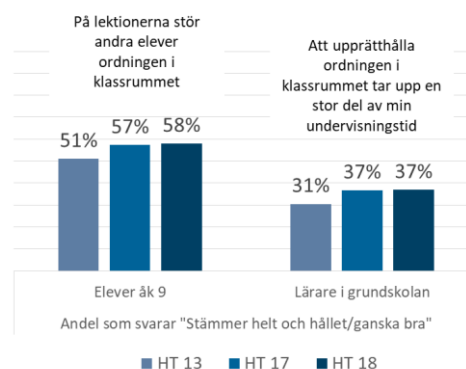
³ För mer information om undersökningen, resultatet i sin helhet samt svarsfrekvenser se <https://www.skolinspektionen.se/sv/Statistik/statistik-fran-skolenkaten/>

Med några undantag är resultaten stabila över tid

Mellan varje enkätomgång sker inga stora förändringar i resultaten, vilket är att förvänta eftersom omgångarna ligger nära varandra tidsmässigt. Även i ett något längre tidsperspektiv, 2013⁴ - 2018, är resultaten tämligen oförändrade, men det finns några undantag. Ett sådant är att svaren rörande elevers trygghet har blivit något mer negativa från både elever och lärare. Det är också allt vanligare att elever upplever att skolarbetet är för svårt respektive saknar utmaningar.

Ett ytterligare undantag, som rör grundskolan, är att allt fler elever uppger att andra elever stör ordningen i klassrummet och att det blivit vanligare att lärare svarar att en stor del av undervisningstiden går till att upprätthålla ordningen i klassrummet.

Vad gäller rektors ledarskap finns en tydlig positiv utveckling i svaren från både grundskole- och gymnasielärare. Jämfört med svaren 2013 är det till exempel allt fler som anser att rektor tar ansvar för det pedagogiska arbetet på skolan och ser till att arbetssätt förändras om eleverna inte uppnår kunskapskraven.

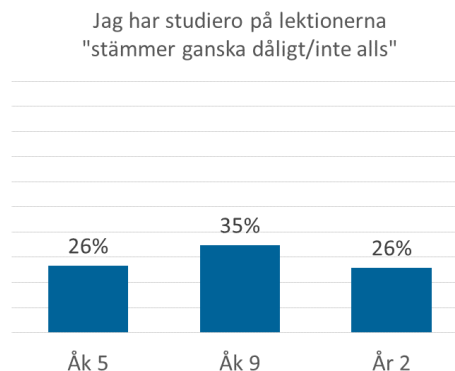

Var tredje elev i årskurs 9 har inte studiero

Studiero hör till de frågeområden i Skolenkäten som i högst uträkning får negativa svar från elever i både grundskolan och i gymnasieskolan. Höstterminen 2018 upplever runt tre av tio elever att de inte har studiero på lektionerna. Sämst är upplevelsen i årskurs 9 där 35 procent av eleverna svarar att studieron inte är bra, vilket ska jämföras med 26 procent i årskurs 5 och gymnasieskolans år 2.

Niondeklassarna är generellt mer negativa i sina svar än övriga grupper, det gäller nästan samtliga frågor i enkäten. För många frågor gäller också att elever i årskurs 5 är mer positiva i sina svar än de i årskurs 9 och gymnasieskolans år 2.

Det går att se ett samband mellan studiero och ordningen i klassrummet. Av de elever i årskurs 9 som uppger att de saknar studiero, svarar åtta av tio att andra elever stör ordningen i klassrummet, vilket ska jämföras med drygt fyra av tio bland dem som har studiero.

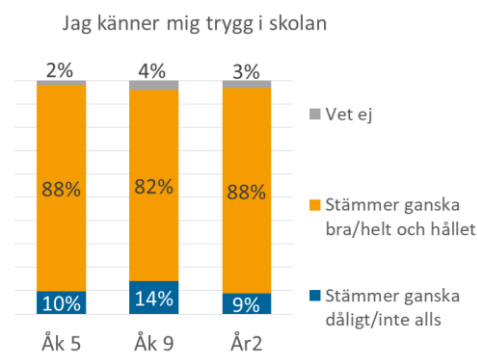

⁴ Sedan vårterminen 2013 är huvuddelen av frågorna enkäten oförändrade.

Alla elever känner sig inte trygga i skolan

Omkring en av tio elever upplever att hon eller han inte känner sig trygg i skolan. Detta är något vanligare i årskurs 9, där 14 procent av eleverna svarar att det stämmer ganska dåligt eller inte alls att de känner sig trygga i skolan.

I jämförelse med trygga elever har de otrygga eleverna en mer negativ bild av skolan.⁵ Det gäller både skolmiljön och skolarbetet. Exempelvis svarar 66 procent av de trygga eleverna i årskurs 9 de har studiero på lektionerna, mot 37 procent av de otrygga. Vidare upplever 69 procent av de trygga eleverna att skolarbetet är intressant, mot 42 procent bland de otrygga.

Lärarnas svar speglar till viss del elevernas

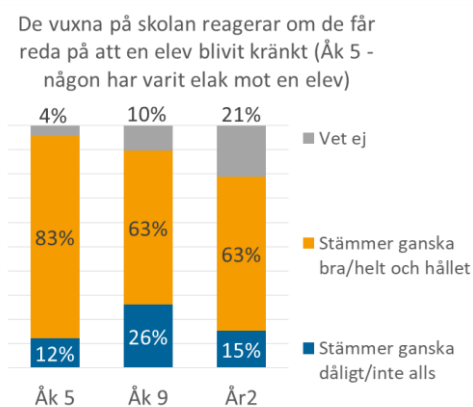
När elevers och lärares resultat jämförs (för de områden där det är möjligt), framträder två mönster.

Det ena är att lärarna ger en mer positiv bild än eleverna, men till saken hör att lärarna oftare utgår från helheten (skolan/klassen) då de besvarar enkäten, medan eleverna oftare utgår från sin egen situation.

Det andra är att frågeområden som får jämförelsevis låga resultat bland elever, vanligen får låga resultat också bland lärare. Två undantag från detta, som beskrivs i följande två stycken, ses i svaren som rör kränkande behandling respektive hur elever och lärare respekterar varandra.

Olika bilder av arbetet mot kränkande behandling

Nästan samtliga lärare instämmer i att de vet vad de ska göra om en elev utsätts för kränkande behandling (97 % respektive 95 % i grund- och gymnasieskolan). Bland eleverna däremot upplever inte alla att de vuxna reagerar om de får reda på att en elev blir kränkt. Framförallt är detta vanligt bland elever i årskurs 9, då 26 procent svarar att det stämmer ganska dåligt eller inte alls att de vuxna reagerar.

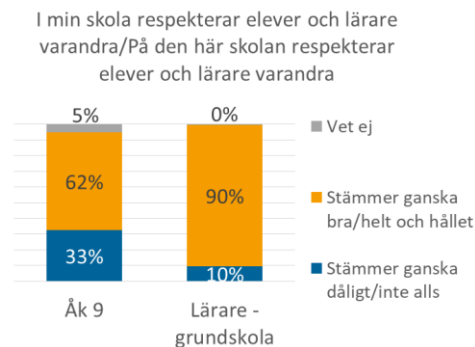

⁵ Med trygga elever menas de som uppger att påståendet "Jag känner mig trygg i skolan" stämmer helt och hållet eller i hög grad, medan otrygga elever avser dem som svarat att påståendet stämmer ganska dåligt eller inte alls.

Tre av tio elever i årskurs 9 tycker inte att elever och lärare respekterar varandra

Skolenkätens resultat visar att tre av tio elever i årskurs 9 anser att elever och lärare inte respekterar varandra på skolan. Det motsvarar nio elever i en klass om trettio. Därutöver svarar var fjärde elev i årskurs 9 att man på deras skola inte respekterar varandras olikheter.

Svaren från grundskolelärarna ger en något annan bild. Det är en klart mindre andel, en av tio, som inte tycker att elever och lärare respekterar varandra. Att lärarna har en mer positiv bild än eleverna är genomgående i enkäten, men skillnaderna är mer påtagliga för de påståenden som rör värdegrunden på skolan och i undervisningen.

Skolarbetet upplevs både för svårt och sakna utmaningar

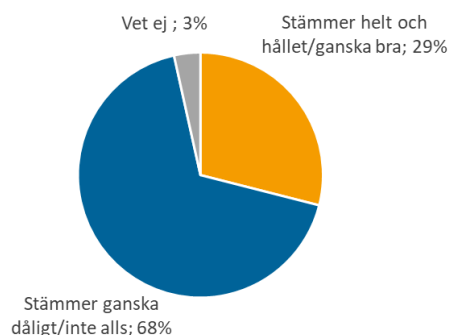
Undervisningen ska utformas och anpassas för att ge elever möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolan ska därför ge stöd till elever som behöver det. I Skolenkäten visar svaren att nära tre av tio elever i årskurs 9 uppger att skolarbetet är för svårt för dem. I grundskolan uppger närmare var fjärde lärare (23 %) att de inte har förutsättningar att hjälpa elever i behov av det.

En undervisning som utgår från elevernas individuella behov och förutsättningar innebär också att kunna erbjuda utmaningar. I Skolenkäten visar resultaten att tre av tio elever i årskurs 9 tycker att skolan ger dem för lite utmanande arbetsuppgifter och 17 procent svarar att de inte kan få svårare uppgifter om de skulle vilja det.

Nästan alla lärare (95 %) uppger dock att de har möjlighet att hitta utmaningar för sina elever i grundskolan.

Att tycka att skolarbetet är för svårt betyder inte att man genomgående anser att skolarbetet är utmanande. En av tre elever som uppger att skolarbetet är för svårt, uppger samtidigt att skolan ger dem för lite utmanande arbetsuppgifter.

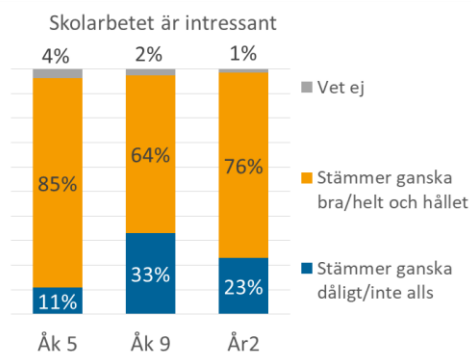
Skolarbetet är för svårt för mig - Åk 9

En av tre i årskurs 9 tycker inte att skolarbetet är intressant

En av de tydligaste skillnaderna mellan elever i årskurs 5 respektive 9 är i vilken mån de svarar att skolarbetet är intressant. Bland niorna tycker en av tre att skolarbetet inte är intressant mot drygt en av tio bland femmorna.

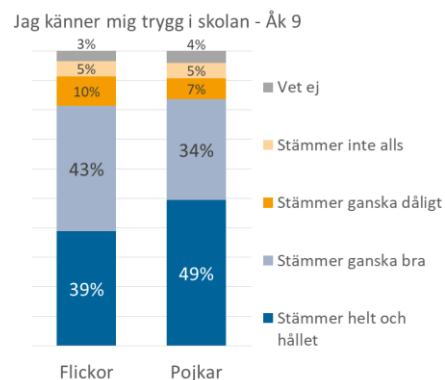
Elever i gymnasieskolans år 2 har en något mer positiv bild än niorna. Bland dem svarar var fjärde elev upplever att skolarbetet inte är intressant.

Flickor är mer negativa till skolan i sina svar än pojkar

Sammantaget svarar flickor i årskurs 9 och gymnasieskolans år 2 mer negativt än pojkar på Skolenkätens frågor. I årskurs 5 är däremot könsskillnaderna inte lika tydliga och genomgående som bland äldre elever.

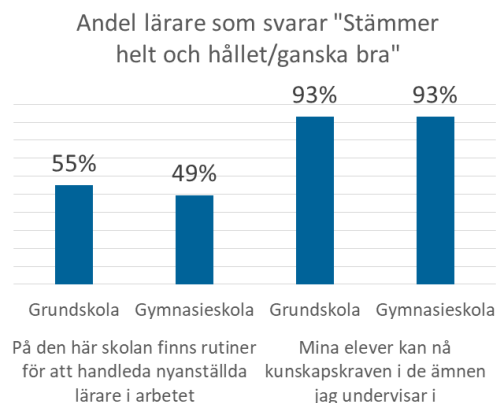
Ser man närmare på svarmönstren bland de äldre eleverna, finner man att flickor i lägre utsträckning än pojkar anger det mest positiva svarsalternativet. Ett exempel, hämtat från elever i årskurs 9, är påståendet "Jag känner mig trygg i skolan". Skillnaden mellan könen visar sig framförallt i att 10 procentenheter färre av flickorna uppger det mest positiva svarsalternativet, att påståendet stämmer "helt och hållet".

Liknande resultat från lärare i grund- och gymnasieskolan

Lärare i grundskolan respektive gymnasieskolan svarar likartat på de flesta av frågorna. Bland både grundskole- och gymnasielärare får frågeområdena *Elevinflytande*, *Samverkan av undervisning* samt *Rutiner* relativt låga resultat. Bland annat visar resultaten att runt hälften av lärarna i grund- och gymnasieskolan upplever att det finns rutiner för att handleda nyanställda lärare, 55 respektive 49 procent.

De områden som får relativt bra resultat bland lärarna är *Förhindra kränkningar*, *Trygghet* samt *Tillit till elevens förmåga*, där man bland annat kan se att nio av tio lärare svarar att deras elever kan nå kunskapskraven i de ämnen de undervisar i.

Variationen mellan skolor

Skolorna ger en någorlunda samstämmig bild i Skolenkäten, eftersom resultaten är tämligen lika för merparten av de deltagande skolorna. Men samtidigt finns det skolor som avviker, i både negativ och positiv bemärkelse, från de genomsnittliga resultaten.

Ett exempel på detta är att i genomsnitt uppger runt 10 procent av eleverna att de inte känner sig trygga i skolan, ett resultat som också delas av många skolor. Men på några skolor närmar sig andelen otrygga elever 25 procent, samtidigt som det finns skolor där alla eller så gott som alla elever känner sig trygga.

Ett annat exempel kan hämtas från elever i årskurs 5, där framförallt resultatet för påståendet "På lektionerna stör andra elever ordningen i klassrummet" varierar mellan skolor. Det finns skolor där fler än nio av tio elever svarar att andra elever stör och skolor där färre än två av tio tycker detta.

Vårdnadshavare svarar som elever och lärare

Skolenkäten besvaras av vårdnadshavare till barn i förskoleklass, grundsär- och grundskola. Svarefrekvensen i dessa svarsgrupper uppskattas vara betydligt lägre än för övriga grupper⁶, vilket ger en större osäkerhet kring i vilken grad svaren är representativa för samtliga vårdnadshavare.

Svaren från vårdnadshavare överensstämmer emellertid i stort med de från elever och pedagogisk personal, något som styrker den bild som ges av skolan. Ett exempel är att även många föräldrar uppger att studieron har brister. Hälften av vårdnadshavarna till barn i grundskolan upplever att deras barn ofta har svårt att arbeta i klassrummet för att det är så hög ljudnivå.

De tre vårdnadshavargrupperna har ett likartat svarsmönster sinsemellan, men på många av frågorna är vårdnadshavare till barn i grundsärskola respektive förskoleklass mer positiva i sina svar än vårdnadshavare till barn i grundskolan.

Fakta om Skolenkäten

Hösten 2018 besvarades Skolenkäten av 72 436 elever, 23 957 pedagogisk personal och 95 843 vårdnadshavare. Svarefrekvenserna var:

- Årskurs 5 grundskola – 92 procent
- Årskurs 9 grundskola – 82 procent
- År 2 gymnasieskola – 80 procent
- Pedagogisk personal grundskola – 73 procent
- Pedagogisk personal gymnasieskola – 73 procent

För vårdnadshavare uppskattas svarefrekvensen genom att relatera antalet svar till antalet elever på skolenheten. Den uppskattade svarefrekvensen uppgick till 30 procent.

I höstens omgång deltog sammanlagt 1 580 skolenheter och en resultatredovisning på total nivå, som även innehåller information om vilka huvudmän som ingick, finns att ta del av på Skolinspektionens webbplats.

⁶ Se rapportens sista stycke "Fakta om Skolenkäten".